

DE TAIWANESE TRANSITIE

Democratisering in de Chinese Republiek op Taiwan, 1950-2000

Jeanrique Fahner (3138410)

Bachelorscriptie Geschiedenis

Onderzoeksseminar III: De opkomst van Azië

Docent: R. Raben

Datum: 3 juli 2009

Only by understanding freedom's past can we help secure its future.

- Fareed Zakaria, *The future of freedom*

INHOUDSOPGAVE:

1. Een politiek wonder. Inleiding	5
2. Democratisering in Taiwan. Historisch overzicht	8
3. Structurele oorzaken van de Taiwanese transitie	16
4. Politieke oorzaken van de Taiwanese transitie	24
5. Conclusies	33
6. Literatuur	35

Afbeelding voorpagina: Taiwanese kiezers vieren een verkiezingsoverwinning in 2008.

Bron: http://www.abc.net.au/reslib/200803/r234613_942005.jpg.

1. Een politiek wonder. Inleiding

In de tweede helft van de twintigste eeuw maakte Taiwan een ongebruikelijke economische groei door. Gedurende enkele decennia ontwikkelde het eiland zich tot een economische wereldmacht met hoge groeicijfers, stijgende inkomens en een omvangrijke exportindustrie. Allerlei analisten prezen deze ontwikkeling als een 'economisch wonder'. Een vergelijkbare bewondering viel ook de politieke ontwikkeling van Taiwan ten deel.¹ Sinds 1945 werd het eiland met straffe hand geregeerd door de autocratische Kuomintang (KMT), de Chinese nationalistische partij. De KMT had gedurende vier decennia een sterke partijstaat opgebouwd, waarin weinig ruimte bestond voor politieke oppositie, maar in 1987 werd met de opheffing van de noodtoestand een democratische koers zichtbaar. De regering erkende de officieuze Democratische Progressieve Partij (DPP) en versoepelde haar greep op de pers. In 1991 volgden verkiezingen voor de belangrijkste wetgevende staatsorganen en vanaf 1996 werden directe presidentsverkiezingen gehouden. De DPP-kandidaat Chen Shui-bian wist hierbij in 2000 een overwinning te behalen.²

Deze opmerkelijke politieke ontwikkelingen kunnen gekarakteriseerd worden als een 'democratische transitie'. In theoretische literatuur wordt het begrip 'transitie' gedefinieerd als een overgang tussen twee verschillende politieke regimes, die tot stand komt door de ontbinding van een autocratisch regime enerzijds en door de opbouw van een democratisch of revolutionair alternatief anderzijds. De definitie van het begrip 'democratisch' is problematischer, vanwege de institutionele en procedurele verscheidenheid onder de staatsinrichtingen die over het algemeen als democratisch worden beoordeeld.³ Bovendien zijn veel definities van de term 'democratisch' normatief van aard. Zo is een politiek systeem volgens Samuel Huntington democratisch als de machtigste besluitvormers in dat systeem worden gekozen door middel van eerlijke en betrouwbare verkiezingen, waarbij kandidaten in vrijheid naar stemmen kunnen dingen en de gehele volwassen bevolking kiesgerechtigd is.⁴ Volgens Charles Tilly is er sprake van democratie wanneer de politieke relaties tussen de

¹ R. Hornik en S. Burton, 'Taiwan's second miracle', *Time* 147, 14 (1996) 45; J.W. Ko, 'Cold War triumph? Taiwan democratized in spite of U.S. efforts', *Case Western Reserve Journal of International Law* 36, 1 (2004) 137-81, aldaar 140.

² R. Stubbs, *Rethinking Asia's economic miracle. The political economy of war, prosperity and crisis* (Houndmills en New York 2005) 192.

³ G. O'Donnell en P.C. Schmitter, 'Defining some concepts (and exposing some assumptions)', in: G. O'Donnell, P.C. Schmitter en L. Whitehead (ed.), *Transitions from authoritarian rule. Prospects for democracy* (Baltimore en Londen 1986) 6-14, aldaar 6-8.

⁴ S.P. Huntington, *The third wave. Democratization in the late twentieth century* (Norman 1991) 7.

staat en de samenleving worden gekenmerkt door een brede, non-discriminatoire, gewaarborgde en wederzijds bindende consultatie.⁵ Dergelijke definities kwalificeren een bepaalde staatsinrichting op grond van de gekozen criteria en dienen vooral om een situatie te toetsen aan een bepaald ideaal van democratie. In het onderhavige onderzoek gaat het echter niet om de vraag of de Taiwanese staatsinrichting volledig aan een dergelijk ideaal beantwoordt. De reden waarom ik dan toch over ‘democratisering’ spreek, is dat de staatsinrichting tussen 1950 en 2000 in ieder geval in veel grotere mate ging beantwoorden aan de verschillende elementen uit de bovenstaande definities van ‘democratie’.

De vraag die in deze scriptie centraal staat, is die naar de oorzaken van de politieke transitie in Taiwan. Als eindpunt voor het onderzoek heb ik het jaar 2000 gekozen, omdat de Taiwanese regering toen voor het eerst onder leiding van een andere partij dan de KMT kwam te staan. Het beginpunt van het onderzoek is het jaar 1950, al zullen ook de voorafgaande decennia kort besproken worden. In 1950 was Taiwan nog maar enkele jaren in handen van de KMT en de meest repressieve periode lag toen nog in het verschiet. Daarentegen vonden al in 1950 een aantal hervormingen binnen de KMT en de staat plaats die reeds een aanzet vormden tot de latere democratische transitie.

Vanuit theoretische en vergelijkende studies worden grofweg twee verschillende benaderingen van democratisering aangereikt: de structuralistische⁶ en instrumentalistische⁷ benaderingen. Volgens de eerste categorie is een democratische transitie een logische stap binnen een breder proces van maatschappelijke ontwikkeling. Veel structuralisten beschouwen democratisering als een noodzakelijk gevolg van snelle economische groei en sociale veranderingen binnen het kader van modernisering.⁸ De instrumentalistische benadering richt zich daarentegen op de politieke processen die aan een democratische transitie voorafgaan en op de actoren die de ontwikkelingen sturen. Democratisering is volgens deze benadering vooral afhankelijk van de belangen, prioriteiten en vaardigheden van het democratiserende regime.⁹ In de onderhavige scriptie zullen zowel de structuralistische als de instrumentalistische benaderingen worden toegepast. Deze opzet heeft niet als doel de twee benaderingen tegen elkaar uit te spelen. Beide interpretaties behandelen immers wezenlijke aspecten van democratisering en een vergelijkend onderzoek

⁵ C. Tilly, *Democracy* (Cambridge 2007) 59.

⁶ In Engelstalige literatuur wordt deze benadering naast ‘*structuralist approach*’ ook wel ‘*preconditions approach*’ genoemd.

⁷ Ook wel ‘*strategic choice approach*’ of ‘*process-oriented approach*’ in Engelstalige literatuur.

⁸ G. Gill, *The dynamics of democratization. Elites, civil society and the transition process* (Houndmills en Londen 2000) 3-5.

⁹ Tilly, *Democracy*, 49.

zal niet anders kunnen concluderen dan dat voor beide verklaringsmodellen wel iets te zeggen is. In deze scriptie wordt daarom ook veel nadruk gelegd op de eigenaardigheden van de Taiwanese casus. Ik zal betogen dat het proces van democratisering in Taiwan een voortzetting was van oude democratische tradities binnen de KMT, waaruit blijkt dat het democratische 'wonder' een lange politieke en ideologische voorgeschiedenis had. Verder zal deze studie de transitie in een breder geopolitiek kader plaatsen. Ik zal betogen dat de unieke positie van Taiwan in de internationale gemeenschap een belangrijke rol gespeeld heeft in de democratische transitie.

2. Democratisering in Taiwan. Historisch overzicht

Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog dwongen de Geallieerden Japan om de heerschappij over Taiwan na een halve eeuw van kolonisatie over te dragen aan de Chinese Republiek. Deze Republiek bestond sinds 1912, het jaar waarin aan de keizerlijke regering van de Qing-dynastie een einde kwam. De eerste jaren van de Republiek kenmerkten zich door een chaotische machtsstrijd tussen regionale leiders, maar vanaf de jaren twintig werd het land in ieder geval nominaal geregeerd door de nationalistische partij, de Kuomintang, die ten tijde van de revolutie tegen de Qing was opgericht door de revolutionaire leider Sun Yat-sen. Met behulp van communistische steun wist de militaire leider van de KMT, Chiang Kai-shek, grote delen van China aan zich te onderwerpen. De alliantie met de communisten werd echter in 1927 verbroken, waardoor een langdurige burgeroorlog uitbrak. In 1937 volgde bovendien een Japanse invasie in China. De steeds zwakkere en door corruptie geplaagde KMT wist de Tweede Wereldoorlog met veel Amerikaanse steun te overleven en kreeg in 1945 de heerschappij over Taiwan toebedeeld.¹⁰ De KMT werd aanvankelijk door de Taiwanese verwelkomd, maar na een brute exploitatie van de Taiwanese economie ten bate van de oorlogsinspanningen op het vasteland brak een opstand tegen de KMT uit, die met veel geweld werd neergeslagen. Inmiddels rukten de communisten op het vasteland steeds verder op en in 1949 dwongen zij Chiang en de KMT met anderhalf miljoen militairen en functionarissen tot terugtrekking naar Taiwan.¹¹ De teleurgestelde Amerikaanse regering gaf haar steun aan de nationalisten op en bereidde zich voor op een volledige communistische overwinning. Dit beleid werd echter herzien toen in 1950 de Korea-oorlog uitbrak en Taiwan een nieuwe betekenis kreeg in de Amerikaanse *containment*-politiek. De Amerikaanse regering stationeerde een vloot in de Straat van Taiwan om het eiland te beschermen tegen een communistische invasie. Daarmee was het lot van de nationalisten gered.¹²

De KMT regeerde op Taiwan volgens de Chinese grondwet uit 1947, die was afgekondigd toen het regime zich nog op het vasteland bevond. De institutionele structuur uit deze constitutie, ontworpen om heel China te vertegenwoordigen, bleef daardoor grotendeels intact. Wel had de KMT had al voor de vlucht naar Taiwan een aantal maatregelen getroffen om de eigen positie in de burgeroorlog te verstevigen. Zo werd in

¹⁰ Ko, 'Cold War triumph?', 141-2.

¹¹ T.J. Cheng, 'Democratizing the quasi-Leninist regime in Taiwan', *World Politics* 42 (1989) 471-99, aldaar 475.

1948 een aantal 'tijdelijke voorzieningen voor de duur van de communistische rebellie' aangenomen, op basis waarvan het regime in mei 1949 een staat van beleg voor Taiwan kon afkondigen. De tijdelijke voorzieningen en de noodtoestand stonden de KMT toe om de politieke en burgerlijke grondrechten die in de constitutie waren vastgelegd, zoals het recht om nieuwe politieke partijen op te richten, te beperken. Militaire en politieke autoriteiten kregen ruimere bevoegdheden.¹³ Daarnaast werden de door de grondwet geboden nationale verkiezingen voor de duur van de noodtoestand uitgesteld. De verkiezingen dienden immers in heel China te worden gehouden, en dat was onmogelijk zolang het vasteland in communistische handen was. Ten slotte versterkten de tijdelijke maatregelen ook de positie van de president. De constitutionele bepaling dat hij slechts eenmaal herkozen mocht worden, werd opgeheven, waardoor Chiang Kai-shek vanaf 1950 tot zijn dood in 1975 aan de macht kon blijven.¹⁴

In 1951, na de vlucht naar Taiwan, vond vervolgens ook een ingrijpende hervorming binnen de KMT plaats. Het partijbestuur ontsloeg lagere functionarissen die van corruptie werden verdacht of zich niet voldoende loyaal opstelden. Verder vergrootte de partij haar capaciteit door uitbreiding van de organisatorische structuur: op vrijwel alle niveaus van overheidsbestuur werden afdelingen van de KMT opgericht, zodat de partij de feitelijke zeggenschap over de staat in handen kreeg.¹⁵ De KMT stelde een nieuwe commissie in om toezicht te houden op het leger, richtte een jeugdorganisatie op en bracht vakbonden onder in een corporatistisch systeem. Iedere maatschappelijke organisatie, zowel in de steden als op het platteland, werd aan de partij gelieerd.¹⁶ Ten aanzien van de inheemse bevolking van Taiwan volgde de KMT in 1950 een andere lijn dan in 1945. Na de nederlaag op het vasteland was de positie van de KMT namelijk zelfs op Taiwan tamelijk precair geworden. Het regime begon zich daarom in te spannen om de steun van de lokale bevolking te winnen, bijvoorbeeld door landhervormingen, zonder overigens de lokale elite een wezenlijke rol in de besluitvorming te geven.¹⁷

Dickson benadrukt dat de hervormingen van de vroege jaren '50 een episodisch en geen gradueel verloop kenden. Gedurende een korte tijd onderging de KMT ingrijpende

¹² T.B. Gold, *State and society in the Taiwan miracle* (New York 1986) 47-55; H.M. Tien, *The great transition. Political and social change in the Republic of China* (Stanford 1989) 2-4.

¹³ Y. Chou en A.J. Nathan, 'Democratizing transition in Taiwan', *Asian Survey* 27, 3 (1987) 277-99, aldaar 278.

¹⁴ P.R. Moody, *Political change on Taiwan: a study of ruling party adaptability* (New York 1992) 44.

¹⁵ B.J. Dickson, *Democratization in China and Taiwan. The adaptability of Leninist parties* (Oxford 1997) 55.

¹⁶ Cheng, 'Democratizing', 475.

¹⁷ Gold, *State and society*, 56-8.

veranderingen, maar daarna brak een tijd van starre consolidatie aan. In de loop van twee decennia werd het politieke systeem steeds repressiever. Binnen de KMT zelf was er weinig politieke competitie, terwijl het regime externe oppositie hardhandig onderdrukte.¹⁸

Op lokaal en provinciaal niveau vonden weliswaar al sinds de hervormingen van de jaren '50 verkiezingen plaats, maar deze vormden geen wezenlijke bedreiging voor de hegemonie van de KMT. De tijdelijke voorzieningen die van kracht waren vanwege de staat van beleg stonden niet toe dat nieuwe politieke partijen werden opgericht. De ernst van die maatregel bleek in 1960, toen een aantal politici onder leiding van Lei Chen de Chinese Democratische Partij oprichtten. Lei Chen werd voor tien jaar gevangengezet, waarna de partij uiteenviel. Vanaf het vasteland waren wel twee oudere politieke partijen mee naar Taiwan gekomen, de Jong China Partij (JCP) en de Democratische Socialistische Partij (DSP), maar deze partijen werkten trouw samen met de KMT en hadden nauwelijks steun van de lokale bevolking. Het enige echte alternatief voor de KMT-kandidaten bij lokale en provinciale verkiezingen waren individuen die zichzelf verkiesbaar stelden. Deze mogelijkheid leidde echter slechts tot gefragmenteerde en ineffectieve oppositie. Kandidaten hielden zich vooral met lokale kwesties bezig en waren niet geneigd om zich duidelijk tegen de KMT uit te spreken, uit angst voor represailles.¹⁹

Vanaf het einde van de jaren '60 begonnen de eerste signalen van de democratische transitie zichtbaar te worden. In 1969 organiseerde de KMT partiële verkiezingen voor de drie vertegenwoordigende staatsorganen op nationaal niveau, waarin steeds meer lege plaatsen gevallen waren. Evenals bij de lokale verkiezingen konden ook nu onafhankelijke kandidaten gekozen worden. Hierdoor gingen meer inheemse Taiwanese deel uitmaken van het bestuur, hoewel een ruime meerderheid van de zetels in de volksvertegenwoordiging door de in 1947 verkozen leden bezet bleef.²⁰ Ook op andere niveaus moesten te oud geworden of overleden vastelanders vervangen worden. Om de tekorten aan te vullen ging de KMT steeds meer jonge, hoog opgeleide Taiwanese rekruteren voor functies in de partij of de staat. Een belangrijke rol in dit beleid speelde Chiang Ching-kuo, de zoon van Chiang Kai-shek. Chiang Ching-kuo was na een succesvolle carrière bij de veiligheidsdiensten opgeklommen in de partij, en in 1972 werd hij premier. Na de dood van zijn vader in 1975 streefde hij ernaar diens positie over te nemen, hoewel hij pas in 1978 tot president gekozen werd.

¹⁸ Dickson, *Democratization*, 68-9.

¹⁹ Tien, *The great transition*, 90-5.

²⁰ Chou en Nathan, 'Democratizing', 278-9.

Verschillende auteurs benadrukken dat de genoemde hervormingen niet bedoeld waren als aanzetten tot democratisering. De KMT probeerde vooral de eigen positie in de samenleving veilig te stellen en de oppositie te sussen. Voor de topfuncties binnen de partij en de staat werden dan ook geen verkiezingen gehouden. Het gevolg van de toegenomen mogelijkheden voor participatie was echter wel dat de oppositie zich effectiever ging organiseren. Daarnaast verliet een deel van de nieuwe KMT-functionarissen de partij toen bleek dat de hervormingen beperkt bleven. Het uitblijven van democratisering op de hoogste niveaus werd steeds minder acceptabel geacht. Daardoor ontstond bij de lokale en provinciale verkiezingen van 1977 voor het eerst een georganiseerde oppositie, wat leidde tot een nederlaag voor de KMT.²¹ De onafhankelijke kandidaten behaalden op provinciaal niveau dertig procent van de stemmen.²² Dit succes had twee ontwikkelingen binnen de oppositie tot gevolg.

Allereerst ontstond er buiten de KMT een officieuze politieke organisatie, die de naam *tangwai* of 'non-partij' kreeg. De *tangwai* coördineerde de campagnes voor onafhankelijke kandidaten in de verschillende verkiezingen. Het was een losse alliantie van Taiwanese politici die ontevreden waren over de hegemonie van de KMT. Binnen de *tangwai* gingen stemmen op voor een vorm van Taiwanese onafhankelijkheid, terwijl het regime nog altijd hereniging met het vasteland nastreefde. De oppositie bekritiseerde de rigide diplomatie van de KMT en propageerde hernieuwing van commerciële en logistieke verbindingen met de Volksrepubliek. Daarnaast pleitte de *tangwai* voor verdere liberalisering van het politieke systeem. De KMT diende de noodtoestand op te heffen en de grondrechten weer te gaan eerbiedigen. De drie vertegenwoordigende staatsorganen moesten volledig herkozen worden, en voor het ambt van president dienden directe verkiezingen te worden gehouden. Ten slotte verzette de *tangwai* zich ook tegen de wijze waarop de KMT de jeugd indoctrineerde via het onderwijs.²³

De verkiezingsoverwinning van 1977 leidde in de tweede plaats tot radicalisering binnen de oppositie. Al tijdens de verkiezingen waren er rellen geweest in de stad Chungli, waarbij het tot een treffen kwam tussen de politie en een menigte kiezers, die verontwaardigd was over vermeende fraude. In de daaropvolgende jaren organiseerde de radicale flank van de oppositie protestmarsen en massademonstraties. In december 1979 kwam het opnieuw tot een gewelddadige rel, ditmaal in de stad Kaohsiung. De oorzaak was

²¹ Cheng, 'Democratizing', 485.

²² Chou en Nathan, 'Democratizing', 280-1.

²³ Cheng, 'Democratizing', 487.

een bijeenkomst ter promotie van de mensenrechten, die georganiseerd was door de redactie van het militante tijdschrift *Formosa*. Nadat zowel bij de betogers als bij de politie gewonden gevallen waren, liet de KMT meer dan zestig demonstranten arresteren. Een achttal leiders van de *Formosa*-groep werd door een militair tribunaal berecht en veroordeeld tot gevangenisstraffen die varieerden van twaalf jaar tot levenslang. De KMT verbood *Formosa*, evenals vele andere revolutionaire tijdschriften.²⁴

Chou en Nathan omschrijven het beleid van de KMT in deze periode als 'een mix van selectieve repressie en institutionele liberalisering'.²⁵ Het regime onderdrukte de radicale uitwassen van de *tangwai*, terwijl het tegelijkertijd probeerde om gematigde oppositieleiders aan zich te binden. Steeds meer inheemse Taiwanese werden gerekruteerd voor functies in de partij, het leger of de staat. Met name president Chiang Ching-kuo was bereid om met de *tangwai* de dialoog aan te gaan. Hij werd hierin echter tegengewerkt door de veiligheidsdiensten en door veel vastelanders binnen de KMT.²⁶

Na het drama in Kaohsing bleef de *tangwai* kampen met fragmentatie en met conflicten tussen gematigde en radicale leden. De KMT wist daardoor bij de partiële nationale verkiezingen van 1983 een overwinning te behalen. De teleurgestelde gematigde leiders van de oppositiebeweging richtten vervolgens een nieuwe, formele organisatie op: de Vereniging voor Politiek Beleid (VPP). De oprichters hoopten door middel van deze organisatie de fragmentatie binnen de oppositie terug te dringen en harmonisatie van politieke standpunten te bewerken. Daarnaast probeerde de VPP een beleid te ontwikkelen ten aanzien van kwesties die tot nu toe nauwelijks door de oppositie waren behandeld, zoals werkverschaffing, milieubescherming en buitenlands beleid. In feite vormde de VPP een voorbereiding op de oprichting van een echte politieke partij, hetgeen duidelijk bleek toen de vereniging in 1986 lokale afdelingen ging oprichten.²⁷ De leiders van de KMT riepen in april 1986 op tot een harde aanpak van deze afdelingen, maar in mei werd dit beleid herzien na een ontmoeting met leiders van de *tangwai*. De KMT stelde een studiegroep van twaalf topfunctionarissen in die zes cruciale politieke kwesties moest gaan bestuderen, waaronder het voortduren van de noodtoestand. Terwijl de groep nog in beraad was, werd op 28 september de Democratische Progressieve Partij (DPP) opgericht. Deze actie was op dat moment nog verboden, maar onder invloed van Chiang Ching-kuo nam de KMT een verzoenende positie in. Terwijl de conservatieve flank van de KMT aandrong op arrestatie

²⁴ Tien, *The great transition*, 95-8.

²⁵ Chou en Nathan, 'Democratizing', 283.

²⁶ Cheng, 'Democratizing', 483.

²⁷ Ibidem, 488-9.

van de democraten, verkoos Chiang Ching-kuo de partij slechts illegaal te verklaren. Ondertussen spoorde hij de studiegroep aan om haast te maken met ontwerpen voor politieke hervormingen. Op advies van de groep hief de regering in 1987 de noodtoestand op door een nieuwe nationale veiligheidswet aan te nemen. Deze wet was in zekere zin vergelijkbaar met de tijdelijke voorzieningen van 1948, maar kende lagere strafbepalingen en hevelde de jurisdictie van militaire tribunalen over naar burgerlijke rechtbanken. Tegelijkertijd werd een nieuwe wet op maatschappelijke organisaties aangenomen, die het verbod op de oprichting van nieuwe politieke partijen ophief. Voorwaarden voor nieuwe partijen waren dat ze uitsluitend op wettelijke wijze en via verkiezingen naar de macht dongen, dat ze een anticommunistische politiek voerden en dat ze instemden met de grondwet en met het ideaal van hereniging met het vasteland.²⁸ De hervormingen hadden grote gevolgen. Naast de KMT en de DPP werden na 1987 tientallen partijen opgericht; in 1997 waren dit er al 82. Vanwege de opheffing van de strenge controle op de media werden verder talloze nieuwe kranten gestart.²⁹

Na het overlijden van Chiang Ching-kuo in 1988 volgde een periode van conflicten binnen de KMT. De uiteindelijke opvolger van Chiang Ching-kuo was zijn vice-president Li Teng-hui, die een politiek van verdere democratisering voorstond en zoveel mogelijk Taiwanese in de partij wilde betrekken. In 1990 organiseerde hij een landelijke conferentie over constitutionele hervormingen, waarvoor leiders van zowel de KMT als de oppositie werden uitgenodigd.³⁰ De uitkomsten van de conferentie bestonden uit onder meer een pleidooi voor het vertrek van bejaarde parlementariërs en voor volledige herverkiezing van de nationale vertegenwoordigende organen. Daarnaast diende een nieuwe Nationale Vergadering te worden gekozen, die de bevoegdheid kreeg om constitutionele hervormingen door te voeren. De regering besloot om deze adviezen in de praktijk te brengen. In 1991 werden verkiezingen voor een nieuwe Nationale Vergadering gehouden, waarbij de KMT een overwinning behaalde met 67,7 procent van de stemmen. De DPP beschuldigde het regime vervolgens van een politiek van 'zwart goud', oftewel van het kopen van stemmen. In latere verkiezingen zou deze beschuldiging een centrale rol spelen in de propaganda van de oppositie. Onder invloed van Li Teng-hui hief de nieuwe Nationale Vergadering in mei 1991 de overgebleven voorlopige voorzieningen uit 1948 op. Daarmee was het proces van democratisering in een stroomversnelling gekomen.

²⁸ Chou en Nathan, 'Democratizing', 289.

²⁹ Ko, 'Cold war triumph?', 153.

³⁰ J. Wong, 'Dynamic democratization in Taiwan', *Journal of Contemporary China* 10, 27 (2001) 339-62, aldaar 348.

De Nationale Vergadering bepaalde dat in 1992 landelijke verkiezingen voor het gehele wetgevende parlement zouden volgen. Bij deze historische verkiezingen behaalde de KMT opnieuw een overwinning, zij het dat de DPP een aanzienlijke vooruitgang boekte.³¹ In 1992 gaf Li Teng-hui vervolgens te kennen dat hij evenals de Nationale Vergadering een voorstander was van directe presidentsverkiezingen. De conservatieve flank verliet daarop de KMT om een eigen partij, de Nieuwe Partij (NP), te vormen.³² Verkiezingen op regionaal niveau werden vanaf dat moment door drie partijen gedomineerd: de KMT, DPP en de NP. Hetzelfde gold voor de presidentiële verkiezingen, die uiteindelijk werden gehouden in 1996. Li Teng-hui won de verkiezing en werd daarmee de eerste democratisch gekozen president van de Republiek. In de aanloop naar de volgende verkiezingen in 2000 kampte de KMT echter opnieuw met fragmentatie. Daardoor wist de DPP-kandidaat Chen Shui-bian de verkiezing te winnen met slechts 39 procent van de stemmen.³³ De KMT schikte zich in dit lot en coöpteerde in een vreedzame machtsoverdracht. Volgens Jim W. Ko was daarmee '*the first democratic transition of power in China's 5,000 year history*' voltooid.³⁴

In de geschiedenis van Taiwans democratisering vallen twee aspecten op. Allereerst had het proces een gradueel verloop. Verschillende auteurs benadrukken het belang van verschillende jaartallen als keerpunt, zoals 1977³⁵, 1986³⁶ of 1992.³⁷ Maar uit het bovenstaande overzicht blijkt dat de transitie vooral stapsgewijs verliep, met opeenvolgende, kleine uitbreidingen van de mogelijkheden tot politieke participatie. Al vanaf de jaren '50 waren lokale en provinciale verkiezingen in Taiwan gebruikelijk. Tegen het einde van de jaren '70 werden daarnaast op nationaal niveau supplementaire verkiezingen gehouden voor leeggevallen posten. En in de jaren '90 volgden uiteindelijk algehele landelijke verkiezingen. In de tweede plaats voltrok het proces van democratisering zich in de vorm van een samenspel tussen allerlei actoren. De transitie werd niet beheerst door een enkele actor, maar kwam tot stand door een strategische interactie tussen de KMT en de oppositie. De partijen voerden een soort onderhandelingen, waarbij acties aan de ene zijde reacties aan de andere kant ontlokten. Ook binnen de twee kampen bestond veel interactie. De gematigde oppositie was geneigd om risico's te vermijden en bereid tot onderhandelen, terwijl de radicalen

³¹ Ko, 'Cold war triumph?', 158-60.

³² Wong, 'Dynamic democratization', 352.

³³ Ko, 'Cold war triumph?', 160-4.

³⁴ Ibidem, 137.

³⁵ Tien, *The great transition*, 93.

³⁶ Chou en Nathan, 'Democratizing', 283.

³⁷ H.M Tien en Y.H. Chu, 'Building democracy in Taiwan', *China Quarterly* 148 (1996) 1141-70, aldaar 1141.

grotere risico's wilden nemen en het gebruik van geweld propageerden. Binnen de KMT waren er voortdurend spanningen tussen de conservatieven, die vreesden dat democratisering zou leiden tot communistische infiltratie en een streven naar onafhankelijkheid, en de reformisten, die meenden dat behoud van de macht slechts mogelijk was door de oppositie te coöpteren.³⁸ De democratische transitie was de uiteindelijke uitkomst van deze interacties.

³⁸ Cheng, 'Democratizing', 490.

3. Structurele oorzaken van de Taiwanese transitie

Theoretische en vergelijkende studies reiken verschillende voorbeelden van structurele oorzaken van democratische transities aan. In dit hoofdstuk zal ik een drietal opties behandelen, die zijn ontleend aan het werk van Seymour Martin Lipset, Charles Tilly en Samuel Huntington. De ideeën van Lipset zijn zeer invloedrijk geworden in het onderzoek naar democratische transities, en door verschillende auteurs ook op de Taiwanese casus van toepassing verklaard. Daarnaast zal ik de theorie van Huntington bespreken, omdat hij Taiwan zelf beschrijft als een casus die past in zijn idee van 'de derde golf'. Het werk van Charles Tilly, ten slotte, biedt mijns inziens het meest plausibele kader voor een structurele verklaring van de Taiwanese transitie.

Het proces van democratisering in Taiwan vond plaats gedurende een periode van ongekende economische groei. Evenals Japan, Zuid-Korea, Hong Kong en Singapore, kreeg Taiwan in de tweede helft van de twintigste eeuw de status van *newly industrializing country*, met hoge groeicijfers en stijgende inkomens. Tussen 1941 en 1985 steeg het BNP per hoofd van de bevolking van 50 naar 3175 dollar. De gemiddelde jaarlijkse groei van de economie bedroeg 11 procent tussen 1964 en 1973, en 7,7 procent tussen 1974 en 1984.³⁹ De oorzaken van deze economische *boom* zijn onderwerp van discussie, maar een aantal elementen keert frequent terug in de verschillende verklaringen.⁴⁰ Vaak wordt het succes van de Aziatische economieën toegeschreven aan de interveniërende rol van de zogenaamde *developmental state*. In Taiwan werd deze rol gespeeld door de KMT, die een snelle economische ontwikkeling als een belangrijke voorwaarde voor de uiteindelijke herovering van het vasteland beschouwde. Het regime bevorderde aanvankelijk vooral imports substitutie en industrialisatie, waarbij nationale ondernemingen tegen buitenlandse concurrentie werden beschermd. Vanaf ongeveer 1965 verschoof het beleid en begon de KMT met het propageren van export. Rond die tijd was het consolideren van de economische groei een doel op zich geworden.⁴¹ Andere verklaringen benadrukken dat er zowel in Taiwan als in de andere succeseconomieën sprake was van een ongekend snelle en effectieve mobilisatie van kapitaal en arbeid, onder meer dankzij Amerikaanse financiële steun en militaire uitgaven.

Volgens de socioloog en politicoloog Lipset bestaat er een verband tussen economische groei en democratisering. In een klassiek geworden studie uit 1959 definieerde

³⁹ Chou en Nathan, 'Democratizing', 280.

⁴⁰ Stubbs, *Rethinking*, 3-18.

⁴¹ Moody, *Political change*, 46-8.

hij vier indicatoren van economische groei: welvaart, industrialisatie, urbanisatie en onderwijs. De gemiddelde waarden van deze indicatoren bleken per land hoger te zijn naarmate het een meer democratische staatsvorm had.⁴² Vervolgens concludeerde Lipset dat economische ontwikkeling de waarschijnlijkheid van democratisering bevorderde, een conclusie die na hem door velen werd herhaald.⁴³

Het verband tussen economische ontwikkeling en democratisering is ook vaak met betrekking tot de Taiwanese casus verdedigd. Lipsets vier indicatoren van economische ontwikkeling waren namelijk ook in Taiwan aanwezig. De economische *boom* bracht het welvaartspeil binnen enkele decennia naar de top van de zogenaamde *middle-income* landen.⁴⁴ Tussen 1976 en 1980 stegen de lonen met een reële stijging van 20 procent per jaar.⁴⁵ Vanaf de jaren '50 vond ook een snelle industrialisering plaats: tussen 1953 en 1982 groeide de industrie met een jaarlijks gemiddelde van 13,3 procent. Het aantal werknemers in de landbouw daalde van 56 naar 18,9 procent van het totaal, terwijl het percentage werknemers in de industrie steeg van 12,4 naar 31,6. In de jaren '90 werkte 85 procent van het gehele arbeidspotentieel in de industrie of de dienstensector.⁴⁶ Tegelijk met de industrialisering nam in de derde plaats ook de urbanisatie toe. In 1978 woonde reeds 41,9 procent van de bevolking in stedelijke gebieden.⁴⁷ Het onderwijs, ten slotte, was uitzonderlijk goed georganiseerd in Taiwan. In 1968 werd een leerplicht van negen jaar ingevoerd en vanaf dat moment ging de staat het onderwijs volledig financieren. In 1980 was het percentage geletterde inwoners bijna negentig procent. Het aantal inwoners dat voortgezet onderwijs had gevolgd steeg van 18,9 procent in 1968 naar 36,9 procent in 1980. Taiwan nam het Japanse systeem van examinering over, waardoor studenten geobsedeerd raakten door hoge cijfers en na schooltijd vaak nog supplementair onderwijs volgden.⁴⁸

De door Lipset geconstateerde correlatie tussen economische ontwikkeling en democratisering was dus ook in het geval van Taiwan aanwezig. Daarmee is echter nog geen causaliteit aangetoond. Lipset probeert dit verband op theoretische wijze te construeren. Hij betoogt dat toename van het welvaartspeil, industrialisatie, urbanisatie en verbetering van het onderwijs de waarschijnlijkheid van democratisering vergroten. Deze processen wijzigen

⁴² S.M. Lipset, 'Some social requisites of democracy: economic development and political legitimacy', *American Political Science Review* 53, 1 (1959) 69-105, aldaar 75.

⁴³ H. Crouch en J.W. Morley, 'The dynamics of political change', in: J.W. Morley (ed.), *Driven by growth. Political change in the Asia-Pacific region* (Armonk en Londen 1999) 313-54, aldaar 313-4.

⁴⁴ *Ibidem*, 329.

⁴⁵ Gold, *State and society*, 112.

⁴⁶ *Ibidem*, 4-5; Tien, *The great transition*, 59.

⁴⁷ Gold, *State and society*, 111.

⁴⁸ *Ibidem*, 112.

volgens hem de verhoudingen tussen verschillende maatschappelijke klassen. Voor de lagere klassen brengen de ontwikkelingen hogere inkomens en meer economische zekerheid mee. Hierdoor kunnen ze meeromvattende politieke perspectieven ontwikkelen en krijgen ze een meer gedifferentieerd beeld van de overheid. De economische ontwikkeling leidt verder tot een vergroting van de middenklasse, die in veel gevallen de drijvende kracht achter een democratische transitie is. Door vergroting van de middenklasse krijgt de sociale stratificatie de vorm van een ruit in plaats van een piramide, waardoor de positie van de elites verzwakt. En wanneer het welvaartspeil van de lagere klassen stijgt, wordt het minder vanzelfsprekend om hen van de besluitvorming uit te sluiten. Een hoger nationaal inkomen maakt een zekere herverdeling van de macht ook minder onaantrekkelijk voor de elites. Compromissen worden acceptabeler naarmate het algehele welvaartspeil stijgt. Lipset hecht verder bijzonder veel waarde aan de rol van onderwijs in het proces van democratisering. Op school ontdekt men volgens hem het belang van tolerantie en leert men rationele keuzes te maken. Daardoor vermindert de kans dat men extremistische en monistische ideologieën aanhangt. Naarmate iemand meer onderwijs genoten heeft, gelooft hij meer in democratische waarden en normen. Ten slotte stelt Lipset dat een stijging van welvaart en onderwijspeil leidt tot een groei van vrijwillige maatschappelijke organisaties. Deze organisaties vormen een tegenwicht voor het machtsmonopolie van de autoritaire staat en een alternatief kanaal voor het verspreiden van ideeën binnen de samenleving. Verder kunnen ze burgers trainen in politieke vaardigheden en vergroten ze politieke interesse en participatie onder de bevolking.⁴⁹ De argumenten van Lipset zijn door Samuel Huntington nog verder uitgebreid. Hij betoogt dat economische vooruitgang nieuwe bronnen van welvaart en macht creëert buiten de staat. Daardoor wordt een verfijning van de besluitvorming noodzakelijk. Verder bevordert economisch welzijn de vorming van gevoelens en waarden die essentieel zijn in een democratisch bestel, zoals onderling vertrouwen, tevredenheid en bereidheid tot vreedzame competitie.⁵⁰

De door Lipset en Huntington geformuleerde causaliteit is door verschillende auteurs ook op de Taiwanese situatie toegepast. Volgens Cheng groeide de populariteit van democratische ideeën in Taiwan naarmate de economie zich ontwikkelde.⁵¹ Een aantal aspecten van het bovenstaande betoog lijkt inderdaad wel van toepassing op Taiwan. Zo ging het proces van democratisering in Taiwan overeenkomstig de beweringen van Lipset

⁴⁹ Lipset, 'Some social requisites', 83-5.

⁵⁰ Huntington, *The third wave*, 59-72.

⁵¹ Cheng, 'Democratizing', 482.

gepaard met een proliferatie van vrijwillige maatschappelijke organisaties en verenigingen. Volgens de officiële statistieken groeide hun aantal van 2560 in 1952 tot 12.605 in 1988. Het aantal leden van dergelijke organisaties groeide in diezelfde tijd van 16 naar 42 procent van de gehele bevolking.⁵² Onder deze organisaties waren onder meer consumentenbonden, milieubewegingen, studentenverenigingen, feministische organisaties, religieuze denominaties en verenigingen ten behoeve van sociale zekerheid.⁵³

In de tweede plaats werd de democratische transitie in Taiwan volgens H.M. Tien inderdaad aangedreven door een nieuwe middenklasse. Deze klasse groeide sterk door het ontstaan van nieuwe banen en posities in de urbane industriële en commerciële sectoren. Tien en Shiau schatten dat ze aan het begin van de jaren '90 ongeveer veertig procent van de totale bevolking uitmaakte.⁵⁴ De middenklasse omvatte onder meer zelfstandige ondernemers, managers, bureaucraten en academici.⁵⁵ Volgens Tien vormde de expansie van deze groep een schakel tussen economische groei en democratisering: *'[o]ver the years the emergence of an ever larger middle class has heightened social and political consciousness, increasing expectations for democratization.'*⁵⁶

Het probleem van een structurele verklaring in de lijn van Lipset ligt echter in het algemene en hypothetische karakter van het causale verband. De correlatie tussen economische groei en democratisering doet wel een zekere wisselwerking tussen de beide processen vermoeden, maar de feitelijke causaliteit is nauwelijks te verifiëren of te falsificeren. Dat is mede te wijten aan de algemene strekking van de redeneringen, zoals kan worden geïllustreerd aan de hand van de rol van onderwijs. Volgens Lipset bevordert onderwijs de kans op democratisering. In Taiwan werd het educatieve systeem echter strikt gecontroleerd door de KMT. Dit had tot gevolg dat het onderwijs ten nauwste verweven was met nationalistische denkbeelden en propaganda voor de KMT.⁵⁷ Het is daarom ten zeerste de vraag of de algemene tendens dat onderwijs bijdraagt aan een democratische instelling in het geval van Taiwan wel opging.

Een andere opvallende karakteristiek van de Taiwanese ontwikkeling was de gelijkmatige verdeling van de stijgende opbrengsten van de economische groei. Volgens

⁵² H.M. Tien, 'Transformation of an authoritarian party state: Taiwan's development experience', in: T.J. Cheng en S. Haggard, *Political change in Taiwan* (Boulder en Londen 1992) 33-55, aldaar 37.

⁵³ H.H.M. Hsiao, 'The rise of social movements and civil protests', in: Cheng en Haggard, *Political change*, 57-72, aldaar 59-71.

⁵⁴ H.M. Tien en C.J. Shiau, 'Taiwan's democratization: a summary', *World Affairs* 155, 2 (1992) 58-62, aldaar 59.

⁵⁵ Tien, 'Transformation', 36.

⁵⁶ Tien, *The great transition*, 42.

⁵⁷ Gold, *State and society*, 113.

Cheng deelde iedereen in de economische vooruiting.⁵⁸ In de jaren '70 was het inkomen van de rijkste twintig procent van de bevolking slechts 4,4 keer zo groot als dat van de armste twintig procent. De economische groei had in Taiwan zelfs een nivellerende werking: tussen 1960 en 1980 daalde het verschil van factor 5,5 naar 4,18, doordat de hoogste inkomens relatief daalden terwijl de lagere inkomens relatief stegen.⁵⁹ Volgens Samuel Huntington heeft dit verschijnsel de democratische transitie in Taiwan vertraagd. Zijn argument is dat democratisering meestal gepaard gaat met stijgende economische ongelijkheid, zelfs in het geval van totale economische groei. Stijgende ongelijkheid leidt tot frustratie, sociale onrust en politieke bewustwording en polarisatie, en deze spanningen vormen vervolgens een druk tot democratisering. In het geval van Taiwan was echter geen sprake van toenemende economische ongelijkheid en daardoor ontbrak deze pressie.⁶⁰ Huntingtons redenering is niet consistent met de argumentatie van Lipset, die hij op andere punten wel volgt. Volgens Lipset draagt immers niet stijgende economische ongelijkheid, maar toenemende gelijkheid bij aan democratisering. Dat strookt met de bevindingen van Charles Tilly, die betoogt dat categorische ongelijkheid, waarvan economische ongelijkheid een uiting is, het proces van democratisering zelfs bemoeilijkt. In een context van stijgende economische ongelijkheid wordt een democratische transitie volgens hem namelijk minder aantrekkelijk voor elites. Hun eigen positie verbetert immers terwijl die van de lagere klassen verslechtert. Door de stijgende ongelijkheid beschikken de elites daarnaast over meer steeds meer materiële middelen met behulp waarvan een transitie kan worden ontweken. Daarentegen vergroot stijgende economische gelijkheid de gelijkwaardigheid van conflicterende partijen in de politieke arena, hetgeen volgens Tilly bevorderlijk is voor democratisering.⁶¹ Uit deze uiteenlopende interpretaties van de gelijkmatigheid van economische groei in Taiwan blijkt mijns inziens vooral hoe multi-interpretabel het verband tussen economische ontwikkeling en democratisering is. Lipset, Cheng en Tien presenteren democratisering min of meer als het logische gevolg van de opkomst van een nieuwe middenklasse van zakenlieden en ondernemers, terwijl Huntington suggereert dat democratisering een reactie is op politieke spanningen ten gevolge van marginalisering van de laagste klassen in de samenleving. Hieruit blijkt dat het veronderstelde causale verband tussen economische groei en democratisering feitelijk op zeer verschillende wijzen wordt ingevuld.

⁵⁸ Cheng, 'Democratizing', 481.

⁵⁹ Gold, *State and society*, 112; Cheng, 'Democratizing', 481.

⁶⁰ Huntington, *The third wave*, 69-72.

⁶¹ Tilly, *Democracy*, 110.

Een tweede potentiële structurele oorzaak van de democratische transitie in Taiwan kan worden afgeleid uit benaderingen van de Taiwanese transitie als een exemplaar van de zogenoemde 'derde golf' van democratisering. Dit dominant geworden paradigma gaat uit van correlatie tussen een dertigtal democratische transities over de hele wereld tussen 1974 en 1990.⁶² Volgens Samuel Huntington is een golfbeweging als de 'derde golf' op verschillende manieren te verklaren. Allereerst kan er sprake zijn geweest van internationale oorzaken die op de verschillende democratiserende staten van invloed waren. Een voorbeeld van een dergelijke oorzaak is volgens Huntington de toegenomen acceptatie van democratische waarden en idealen over de hele wereld, die legitimering van autocratisch overheidsbestuur ging bemoeilijken. In de tweede plaats kan de golfbeweging veroorzaakt zijn door parallelle ontwikkelingen in de democratiserende staten. Huntington plaatst hier het reeds behandelde verband tussen economische groei en democratisering. In de derde plaats kan er sprake zijn geweest van een domino-effect, zoals het hele idee van de 'derde golf' eigenlijk al veronderstelt. Huntington redeneert dat de eerste gevallen van democratisering de volgende stimuleerden, mede dankzij toegenomen mondiale communicatie. De eerste transities bewezen de haalbaarheid van democratisering en boden een model voor volgende transities.⁶³ Volgens Huntington bevorderde de val van het autocratische bewind op de Filipijnen in 1986 het proces van democratisering elders in Azië, en met name in Zuid-Korea. De Koreaanse ontwikkelingen hadden vervolgens weer 'some impact' op de democratische transitie in Taiwan.⁶⁴ Huntington geeft zelf aan dat er weinig bewijs voor deze stelling aanwezig is. Bezwaarlijk is mijns inziens tevens dat de hypothetische causaliteit afhangt van de volgorde van de transities, en dus van de jaartallen waarin de betreffende staten van een autocratisch naar een democratische regeringsvorm zouden zijn overgegaan. Volgens Huntington vond de transitie op de Filipijnen plaats in 1986, in Zuid-Korea in 1987 en in Taiwan in de jaren 1987 en 1988.⁶⁵ In hoofdstuk twee van deze studie is echter reeds vastgesteld dat de democratische transitie zich in ieder geval in Taiwan stapsgewijs, gedurende een periode van enkele decennia voltrokken heeft. Het paradigma van de derde golf miskent dit graduele verloop.

Het werk van Charles Tilly biedt ten slotte een derde potentiële structurele oorzaak van democratisering in Taiwan. Zoals reeds gezien was Taiwan onder de KMT te typeren als een sterke *developmental state*, een staat die tamelijk onafhankelijk van maatschappelijke

⁶² Gill, *The dynamics*, 20-1.

⁶³ Huntington, *The third wave*, 34-46.

⁶⁴ *Ibidem*, 103-4.

⁶⁵ *Ibidem*, 23.

pressie kon interveniëren in de economie en die politieke oppositie wist te neutraliseren. Volgens Joel Migdal zijn deze karakteristieken kenmerkend voor een sterke staat. Hij rekende Taiwan dan ook onder de handvol Aziatische staten met een grote staatsmacht of *state capacity*.⁶⁶ Charles Tilly betoogt dat er een verband bestaat tussen staatsmacht en democratisering. Hij stelt dat zowel een zeer grote als een zeer minimale staatsmacht democratisering bemoeilijken. Tussen deze twee uitersten bevindt zich de zone waarin democratisering goed mogelijk is.⁶⁷ Dit kader suggereert dat de staatsmacht in Taiwan afnam voorafgaand aan de democratische transitie. Ten aanzien van *developmental states* in het algemeen bestaat er inderdaad discussie over de vraag of deze staten op een gegeven moment niet meer in staat waren om effectief te interveniëren in de economie.⁶⁸ Thomas Gold betoogt dat dit ten minste in Taiwan het geval was. Volgens hem nam de staatsmacht van de KMT-staat af als gevolg van ontwikkelingen in de jaren '70, waaronder economische groei, internationale isolatie en de opkomst van politieke oppositie.⁶⁹ Hij definieert staatsmacht als '*the ability of the state to formulate and implement the goals it sets*'.⁷⁰ Deze definitie is mijns inziens echter niet toereikend, omdat ze de staatsmacht beoordeelt op de doelen die een staat zichzelf stelt. Deze doelen kunnen namelijk zeer onrealistisch zijn, zoals het aanvankelijke streven van de KMT om het vasteland te heroveren. Tilly's benadering legt meer nadruk op het regulerende vermogen van de staat. Hij definieert staatsmacht als '*the extent to which interventions of state agents in existing non-state resources, activities, and interpersonal connections alter existing distributions of those resources, activities, and interpersonal connections as well as relations among those distributions*'.⁷¹ Verschillende auteurs betogen dat dit regulerende vermogen in Taiwan afnam naarmate meer economische en maatschappelijke organisaties ontstonden en uitbreidden. De samenleving ontwikkelde zich tot een steeds dynamischer, complexer en gedifferentieerder systeem, dat steeds moeilijker door één bureaucratisch centrum kon worden geleid en gecontroleerd.⁷² Op grond hiervan kan worden geconcludeerd dat de democratische transitie in Taiwan inderdaad een uiting was van afgenomen staatscapaciteit. Interessant is natuurlijk de vraag of omgekeerd het

⁶⁶ J.S. Migdal, *Strong societies and weak states. State-society relations and state capabilities in the Third World* (Princeton 1988) 269.

⁶⁷ Tilly, *Democracy*, 184.

⁶⁸ Stubbs, *Rethinking*, 226.

⁶⁹ T.B. Gold, 'The waning of the Kuomintang state on Taiwan', in: K.E. Brødsgaard en S. Young (ed.), *State capacity in East Asia. Japan, Taiwan, China and Vietnam* (Oxford 2000) 84-113, aldaar 105-7.

⁷⁰ *Ibidem*, 85.

⁷¹ Tilly, *Democracy*, 16.

⁷² Crouch en Morley, 'The dynamics', 328; Cheng, 'Democratizing', 482.

proces van democratisering heeft bijgedragen aan een afname van de staatsmacht. Gold beantwoordt deze vraag bevestigend. Het is echter van belang dat hij consequent spreekt over 'de KMT-staat'. Het ontstaan van een meerpartijendemocratie had natuurlijk automatisch tot gevolg dat de KMT over minder staatsmacht kon beschikken.⁷³ Jürgen Domes betoogt dan ook dat de staatsmacht in Taiwan ten gevolge van de democratische transitie niet zozeer verminderde als wel veranderde. De transitie had tot gevolg dat de staat en de KMT werden gescheiden, waardoor een nieuwe distributie van de staatsmacht ontstond. Hij concludeert dat *'political decision-making has become slower and more cumbersome on the one hand, but on the other, it has gained the characteristics of more transparency and more public support'*.⁷⁴ Met het oog op deze nuancering kan het verband tussen staatscapaciteit en democratisering als volgt worden geformuleerd: de afname in de capaciteit van de KMT-staat droeg bij aan de democratische transitie, terwijl democratisering omgekeerd leidde tot een meer pluriforme distributie van de staatsmacht in het algemeen.

⁷³ Gold, 'The waning', 99-100.

⁷⁴ J. Domes, 'Taiwan: state capacity in an Asian democracy', in: Brødsgaard en Young, *State capacity*, 114-30, aldaar 130.

4. Politieke oorzaken van de Taiwanese transitie

Structurele verklaringen van democratische transities beschrijven het algemene sociaal-economische kader waarbinnen maatschappelijke en politieke veranderingen plaatsvinden. Ze verklaren echter niet nauwkeurig waarom actoren binnen de heersende elite op een bepaald moment besluiten toe te geven aan democratische druk.⁷⁵ Om aan deze lacune tegemoet te komen is in de vergelijkende literatuur het begrip van de *adaptability* of het aanpassingsvermogen van autocratische regimes ontwikkeld. Het aanpassingsvermogen van een regime als de KMT kan bepaald worden door een analyse van de organisatie en de ideologie van de partij.

De KMT is vaak gekarakteriseerd als een leninistisch regime.⁷⁶ De oorspronkelijke structuur van de partij was uitgedacht onder invloed van Comintern en werd in 1926 verder geconsolideerd met behulp van adviseurs uit de Sovjet Unie.⁷⁷ Bij de in hoofdstuk twee besproken reorganisatie van de vroege jaren '50 diende de structuur van de Chinese Communistische Partij (CCP) als voorbeeld. De leiders van de KMT hadden namelijk geconcludeerd dat ze de burgeroorlog op het vasteland verloren hadden vanwege de organisatorische zwakte van de KMT.⁷⁸ In het kader van de hervormingen werden binnen alle hoofdafdelingen van de centrale overheid organen van de partij opgericht. De KMT kreeg eigen veiligheidsdiensten, propagandabureaus en een jeugdorganisatie. Buiten de staat consolideerde de KMT zeggenschap over het leger en over gelieerde vakbonden.⁷⁹ Toch bestonden er wezenlijke verschillen tussen de KMT enerzijds en leninistische partijen in China en het Oostblok anderzijds. De Taiwanese staat onder de KMT was niet totalitair. De partij probeerde zich wel op zoveel mogelijk niveaus van de samenleving te manifesteren, maar de controle die ze op de burgers uitoefende was vooral passief en uiterlijk. De ambitie van de KMT beperkte zich volgens Moody tot het consolideren van politieke hegemonie en was eerder gericht op het bewerken van apathie dan van mobilisatie. Verder had de politieke repressie in Taiwan een gematigd karakter. Het regime trad geregeld brutaal op tegen individuen, maar van algemene, grootschalige terreur was geen sprake.⁸⁰

⁷⁵ Gill, *The dynamics*, 5.

⁷⁶ O.a.: Gold, *State and society*, 20; Chou en Nathan, 'Democratizing', 277; Dickson, 'Democratization', 37.

⁷⁷ T.J.Cheng en S. Haggard, 'Regime transformation in Taiwan: theoretical and comparative perspectives' in: Cheng en Haggard, *Political change*, 1-29, aldaar 6.

⁷⁸ Dickson, *Democratization*, 37-8.

⁷⁹ Chou en Nathan, 'Democratizing', 277-8.

⁸⁰ Moody, *Political change*, 184.

De ideologie van de KMT was bovendien allerminst leninistisch. De partij propageerde geen klassenstrijd of proletarische dictatuur. De basis van de officiële KMT-ideologie werd gevormd door de zogenaamde Drie Principes van het Volk, te weten: nationalisme, welvaart en burgerrechten. Deze principes waren door de oprichter van de KMT, Sun Yat-sen, geformuleerd in het kader van de revolutie tegen de keizerlijke regering. Het eerste principe behelsde de gedachte dat de soevereiniteit bij de verschillende volken van China rustte in plaats van bij een keizerlijke dynastie. Het principe van welvaart verbond oorspronkelijk economische groei aan sociale gerechtigheid en inkomensgelijkheid, maar na de breuk met de communisten in 1927 vertaalde de KMT dit ideaal in een anticommunistisch, kapitalistisch beleid dat de ontwikkeling van de private sector aanmoedigde.⁸¹ Het principe van de burgerrechten doelde op het ideaal van constitutionele democratie. Volgens Sun Yat-sen diende het volk zijn regeerders zelf te kiezen, al moest het wel eerst tot democratie worden opgevoed tijdens een overgangperiode die eindigde in 1947. De grondwet die in dat jaar werd afgekondigd vestigde een 'democratische republiek van het volk, door het volk en voor het volk'.⁸² De KMT was vanaf dat moment formeel slechts een van vele competitieve partijen.⁸³

Het repressieve systeem in Taiwan bestond dus uitsluitend bij gratie van de reeds besproken tijdelijke noodvoorzieningen en betekende feitelijk een inbreuk op de denkbeelden van Sun Yat-sen. Het autocratische bewind was een vorm van *transitional governance*, een tijdelijke constructie bedoeld om in een zo kort mogelijke tijd een goed functionerende staat en een productieve economie op te bouwen. Op grond daarvan kan het aanpassingsvermogen van de KMT als hoog worden ingeschat. De democratische transitie was in zekere zin slechts een terugkeer naar de officiële KMT-ideologie.

Het bewijs voor de stelling dat de democratische ideeën van Sun Yat-sen werkelijk een rol speelden in Taiwan is te vinden in de in hoofdstuk twee reeds besproken verkiezingen, die vanaf 1950 ten minste eens in de drie jaar op vijf verschillende lokale niveaus plaatsvonden en die vanaf het einde van de jaren '60 verder werden uitgebreid. Bij deze verkiezingen kon men ambtenaren kiezen voor wetgevende en uitvoerende functies met beperkte regulatieve en budgettaire bevoegdheden.⁸⁴ Iedere inwoner boven de twintig jaar had kiesrecht en de opkomst groeide tussen 1950 en 1987 van vijftig naar zeventig

⁸¹ Chou en Nathan, 'Democratizing', 278.

⁸² 'Constitution of the Republic of China', article 1, online beschikbaar via: <http://www.gio.gov.tw/info/news/constitution.htm>.

⁸³ Moody, *Political change*, 20-1.

⁸⁴ Cheng en Haggard, 'Regime transformation', 7.

procent.⁸⁵ De KMT had verschillende belangen bij deze verkiezingen. Allereerst bewezen ze inderdaad de blijvende loyaliteit van de partij aan het democratische ideaal. Verder boden de verkiezingen een uitlaatklep voor lokale grieven en gaven ze de KMT de gelegenheid om lokale elites tevreden te stellen. Wel was het kiessysteem zo opgezet dat kandidaten van de KMT bij voorbaat in het voordeel waren, en de meeste verkiezingen werden dan ook door hen gewonnen.⁸⁶ Toch is het aannemelijk dat de lokale verkiezingen hebben bijgedragen aan de uiteindelijke democratische transitie. Linda Chao en Ramon Meyers geven daarvoor verschillende redenen. Allereerst vormden de lokale verkiezingen een reden voor de oppositie om aan te dringen op nationale verkiezingen. In de tweede plaats creëerden de verkiezingen op lokaal niveau een democratisch politiek klimaat, waarbinnen de kiezers, de kandidaten en de KMT konden wennen aan de toepassing van verkiezingen als middel om lokale problemen op te lossen en om het functioneren van de overheid te verbeteren. In de derde plaats hadden de verkiezingen een democratiserend effect op de KMT. Als de partij op lokaal niveau een meerderheid wilde behouden, diende ze stemmen te winnen en dat was onder meer mogelijk door de kiezers ervan te overtuigen dat ze het democratische ideaal serieus nam. Dat kon de KMT proberen door open en eerlijke verkiezingen te organiseren en uit te breiden.⁸⁷ Ten slotte gaven de lokale verkiezingen de oppositie ook de gelegenheid en de motivatie om zich politiek te organiseren. Op deze manier kon ze binnen de grenzen van de wet een reformistische boodschap verbreiden en in steeds grotere getale deel gaan uitmaken van het bestuur.⁸⁸

Het is opmerkelijk dat Cheng in het kader van de hervormingen van de jaren '80 stelt dat Taiwan in die tijd nog weinig ervaring had met democratie. Hij benadrukt dat het eiland gekoloniseerd was geweest door het autocratische Japan in plaats van door een westers democratisch land. Daarnaast voert hij aan dat de dekolonisatie van Taiwan plaats gevonden had door een van boven opgelegde machtsoverdracht in plaats van door een onafhankelijkheidsstrijd. Op grond daarvan stelt hij dat het naoorlogse Taiwan geen democratische infrastructuur kende.⁸⁹ Deze stelling is echter onjuist, want ook onder de Japanse overheersing bestond reeds een systeem van lokale verkiezingen.⁹⁰ En ten aanzien van de democratische hervormingen in de jaren '80 kan op grond van het voorgaande

⁸⁵ L. Chao en R.H. Myers, 'How elections promoted democracy in Taiwan under martial law', *China Quarterly* 162 (2000) 387-409, aldaar 389-90.

⁸⁶ Wong, 'Dynamic democratization', 343-4.

⁸⁷ Chao en Myers, 'How elections promoted democracy', 409.

⁸⁸ Wong, 'Dynamic democratization', 344.

⁸⁹ Cheng, 'Democratization', 473.

⁹⁰ Moody, *Political change*, 181.

worden geconcludeerd dat Taiwan ten tijde van de democratische transitie al ruim drie decennia ervaring had met democratische processen.

Behalve op het institutionele vlak kunnen verklaringen voor de democratische transitie in Taiwan ook gezocht worden op het niveau van individuele machthebbers. In verschillende vergelijkende en theoretische studies wordt verdeeldheid binnen het regime aangewezen als een belangrijke oorzaak van democratisering. Volgens Graeme Gill leidt interne verdeeldheid namelijk tot afscheidingen en de daarmee gepaard gaande fragmentatie van politieke steun. Daarnaast veroorzaakt verdeeldheid interne conflicten die het functioneren van het regime hinderen.⁹¹ Guillermo O'Donnell en Philippe Schmitter betogen dat vooral de verdeeldheid tussen conservatieve en hervormingsgezinde facties bijdraagt aan democratisering: *'there is no transition whose beginning is not the consequence – direct or indirect – of important divisions within the authoritarian regime itself, principally along the fluctuating cleavage between hard-liners and soft-liners'*.⁹² Met name deze tweede benadering is uitstekend van toepassing op de Taiwanese casus. De verdeeldheid tussen *hard-liners* en *soft-liners* verklaart de rol van twee invloedrijke KMT-leiders en presidenten in het proces van democratisering, namelijk die van Chiang Ching-kuo en Li Teng-hui.

Chiang Ching-kuo wordt vaak geprezen als initiator van de democratische transitie. Hung-mao Tien schrijft dat hij de voornaamste drijvende kracht achter de hervormingen van de jaren '80 was.⁹³ In hoofdstuk twee van deze scriptie is beschreven hoe Chiang Ching-kuo een studiegroep instelde ten behoeve van democratische hervormingen, de noodtoestand ophief, met de *tangwai* in een formele dialoog wilde treden en de oppositie legaliseerde. Anderzijds vonden ook tijdens Ching-kuo's bewind nog repressieve acties plaats.⁹⁴ Volgens Ko was zijn belangrijkste bijdrage aan de democratische transitie *'one of restraint'*, aangezien het regime onder Ching-kuo vaak pas laat en traag reageerde op het optreden van de oppositie.⁹⁵ Het ambivalente beleid van Chiang Ching-kuo is te verklaren vanuit zijn aanvankelijk omstreden positie binnen de KMT. Als zoon van Chiang Kai-shek maakte hij carrière binnen de nationale veiligheidsdiensten, waar hij bekend stond om zijn onverzoenbare optreden. In 1972 werd Ching-kuo echter premier en vanaf dat moment ging hij een populistische, gematigde politiek voeren. Hij initieerde een nieuw economisch beleid ten gunste van de agrarische sector en stelde zoveel mogelijk functies binnen de KMT open

⁹¹ Gill, *The dynamics*, 25.

⁹² G. O'Donnell en P.C. Schmitter, 'Opening (and undermining) authoritarian regimes', in: O'Donnell e.a., *Transitions*, 15-36, aldaar 19.

⁹³ Tien, *The great transition*, 104.

⁹⁴ Gold, *State and society*, 114.

voor jonge, Taiwanese technocraten.⁹⁶ Na de dood van Chiang Kai-shek in 1975 nam Ching-kuo diens voorzitterschap van de partij over, maar hij deelde niet automatisch in de loyaliteit die zijn vader binnen de KMT had genoten. Pas in 1978 wist hij president te worden, en dat zonder steun van de conservatieve factie.⁹⁷ Om de conservatieven tevreden te stellen verstevigde Ching-kuo na zijn aanstelling de positie van het impopulaire hoofd van de veiligheidsdiensten, generaal Wang Sheng.⁹⁸ Ching-kuo's machtspositie hing duidelijk af van een voorzichtig en verzoenend manoeuvreren tussen de liberale en conservatieve facties binnen de KMT. Zijn beleid ten aanzien van democratisering sloot daarbij aan.

De ingrijpende hervormingen van 1987 vonden plaats aan het einde van Ching-kuo's leven. Hij was toen 76 jaar oud en ziek, zodat binnen de KMT reeds verdeeldheid bestond over zijn opvolging.⁹⁹ Ching-kuo had inmiddels een grote persoonlijke machtspositie verkregen, en geen van zijn eventuele opvolgers beschikte over vergelijkbare relaties binnen de staat, de veiligheidsdiensten en de verschillende facties in de KMT. In 1985 verklaarde Ching-kuo dat hij niet door een familielid opgevolgd wilde worden, evenmin als door een militair regime. Volgens verschillende auteurs meende hij een historische missie te moeten vervullen door moeilijke maar noodzakelijke hervormingen in gang te zetten voordat zijn macht aan minder capabele opvolgers zou worden overgedragen.¹⁰⁰

Ching-kuo's uiteindelijke opvolger Li Teng-hui was niet van het vasteland afkomstig maar uit Taiwan zelf. Hij spande zich voortdurend in om de steun van de Taiwanese oppositie te winnen. In 1991 riep hij op tot afschaffing van de overgebleven tijdelijke voorzieningen en in 1995 hief hij de censuur op. In de loop van de jaren '90 drong hij aan op volledige nationale verkiezingen, wat leidde tot een schisma in de partij.¹⁰¹ Vanaf dat moment had Li een vrije hand in de verder hervormingen, waarin hij de constitutionele positie van de president versterkte.¹⁰² De motieven van Li Teng-hui waren vermoedelijk vergelijkbaar met die van Ching-kuo. Evenals zijn voorganger werd Li's opkomst gedwarsboomd door de conservatieve factie binnen de KMT. Om zijn positie te consolideren was Li afhankelijk van de steun van liberalen en met name van jonge, progressieve

⁹⁵ Ko, 'Cold War triumph?', 153.

⁹⁶ T.J. Cheng en C.L. Lin, 'Taiwan: a long decade of democratic transition', in: Morley, *Driven by growth*, 224-51, aldaar 234.

⁹⁷ Ko, 'Cold War triumph?', 152.

⁹⁸ Gold, *State and society*, 114.

⁹⁹ S.C. Leng en C.Y. Lin, 'Political change on Taiwan: transition to democracy?', *China Quarterly* 136 (1993) 805-39, aldaar 806.

¹⁰⁰ Chou en Nathan, 'Democratizing', 284.

¹⁰¹ Ko, 'Cold War triumph?', 156-7.

¹⁰² Tien en Chu, 'Building democracy', 1151.

Taiwanezen. Hij kon zijn eigen positie verder versterken door het propageren van directe presidentsverkiezingen, wat zijn populariteit onder de bevolking vergrootte en hem in 1996 een herverkiezing opleverde.¹⁰³ De voorzichtige hervormingen onder Ching-kuo en de meer uitgesproken stappen van Li Teng-hui vonden dus plaats tegen de achtergrond van de door O'Donnell en Schmitter geschetste verdeeldheid binnen het regime. Ching-kuo probeerde met zijn ambivalente beleid zowel de *hard-liners* als de *soft-liners* tevreden te stellen, terwijl Li Teng-hui zich schikte naar de wensen van de hervormingsgezinde factie die inmiddels dominant geworden was binnen de KMT.

Politieke oorzaken van de democratische transitie zijn ten slotte nog op internationaal niveau te vinden. Internationale factoren worden volgens Gill te vaak over het hoofd gezien in studies van democratische transitie. Zelf onderscheidt hij twee vormen van internationale druk. In de eerste plaats kunnen democratische staten proberen om autoritaire regimes te dwingen tot democratisering door middel van directe militaire, economische of ideologische middelen. In de tweede plaats kan een transitie worden veroorzaakt door pressies die ontstaan door ontwikkelingen in de internationale gemeenschap, of, zoals Gill dat noemt: door '*pressures which stem from the structure of the international political economy*'¹⁰⁴. Beide vormen van internationale druk zijn in de Taiwanese casus aan de orde geweest. Directe pressie werd uitgeoefend door de Volksrepubliek en door de Verenigde Staten, maar mijns inziens heeft vooral de precaire geopolitieke status van Taiwan bijgedragen aan de democratische transitie.

Na de nederlaag van de KMT op het vasteland was de internationale status van Taiwan onzeker. Chiang Kai-shek hield aanvankelijk vast aan zijn ambitie om het vasteland te heroveren en veel staten bleven de KMT als de enige legitieme regering van China erkennen. Anderzijds was Taiwans *de facto* onafhankelijkheid niet acceptabel voor de Volksrepubliek, die volledige hereniging bleef nastreven. Volgens Shao-chuan Leng en Cheng-yi Lin heeft de militaire dreiging vanuit China bijgedragen aan de democratische transitie.¹⁰⁵ In 1996 werd de Chinese dreiging acuut, toen de Volksrepubliek kort voor de presidentsverkiezingen testraketten afvuurde en militaire oefeningen in de Straat van Taiwan organiseerde. Een escalatie werd voorkomen door de Verenigde Staten, die twee vloten in de Straat stationeerden.¹⁰⁶ De Chinese druk rond de verkiezingen van 1996 werkte

¹⁰³ Ko, 'Cold war triumph', 156-61.

¹⁰⁴ Gill, *The dynamics*, 21.

¹⁰⁵ Leng en Lin, 'Political change', 806.

¹⁰⁶ J.W. Garver, *Face off. China, the United States, and Taiwan's democratization* (Seattle en Londen 1997) 161.

contraproductief: Li Teng-hui, de kandidaat die het meeste verzet opriep in de Volksrepubliek, behaalde een flinke meerderheid van stemmen.¹⁰⁷ Afgezien van deze crisis viel het proces van democratisering in Taiwan echter samen met een zekere ontspanning in de relaties tussen de beide entiteiten. Bruce Dickson heeft aangetoond dat de leiders van de KMT in de jaren '80 van mening waren dat de Chinese dreiging afgenomen was. De communistische leiders waren economische groei als belangrijkste doel gaan beschouwen, waardoor de militaire uitgaven sterk waren gedaald. Bovendien ontstonden er voortdurend meer economische, sociale en wetenschappelijke contacten tussen Taiwan en het vasteland. Een militaire invasie leek daardoor steeds minder waarschijnlijk, mits Taiwan zich niet onafhankelijk zou verklaren. Volgens Dickson was deze afname van de Chinese dreiging voor de KMT een voorwaarde voor het doorvoeren van democratische hervormingen.¹⁰⁸ Dit is een aannemelijke conclusie, aangezien het autocratische systeem op Taiwan was opgezet vanwege de communistische dreiging. Met het afnemen van deze dreiging viel de legitimatie voor het handhaven van de repressieve structuur weg.

Afgezien van de Volksrepubliek oefenden ook de Verenigde Staten druk uit op Taiwan, maar het effect van deze pressie is omstreden. Leng en Lin noemen voorbeelden van directe Amerikaanse druk tot democratisering. Zo liet het Congres talloze onderzoeken doen naar mensenrechtenschendingen en naar het voortduren van de noodtoestand op Taiwan.¹⁰⁹ Ko betoogt daarentegen dat vooral de afwezigheid van Amerikaanse druk de democratisering in Taiwan bevorderde. In het kader van de *containment*-politiek namen de Amerikaanse leiders ten aanzien van de KMT een voorzichtige positie in en dat stelde de partij in de gelegenheid om naar eigen inzicht en op graduele wijze democratische hervormingen door te voeren.¹¹⁰

De Amerikaanse politiek had in ieder geval wel veel invloed op de positie van Taiwan in de internationale gemeenschap. Gedurende de jaren '50 en '60 eerden de Verenigde Staten de Chinese Republiek op Taiwan als het 'vrije China' tegenover de communistische Volksrepubliek. Met het oog op de opkomst van de Volksrepubliek als grootmacht werd dit beleid echter herzien. In de vroege jaren '70 bezochten Henry Kissinger en president Nixon China, waarna de betrekkingen tussen de Verenigde Staten en de Volksrepubliek verder verbeterden. In de volgende jaren werd de Volksrepubliek door steeds meer staten erkend. Binnen de Verenigde Naties ontstond discussie over de positie

¹⁰⁷ M. Yahuda, *The international politics of the Asia-Pacific, 1945-1995* (Londen en New York 1996) 293-4.

¹⁰⁸ Dickson, *Democratization*, 212.

¹⁰⁹ Leng en Lin, 'Political change', 836.

¹¹⁰ Ko, 'Cold war triumph?', 165.

van Taiwan, dat nog altijd de Chinese zetel in de Veiligheidsraad bezette. In 1972 zou over de kwestie gestemd worden, maar Taiwan verliet de VN nog voor de stemming, in de overtuiging dat de uitkomst al bij voorbaat vaststond. De zetel en het volledige lidmaatschap werden vervolgens overgedragen aan de Volksrepubliek, waarna voor Taiwan een periode van internationale isolatie aanbrak. In 1979 besloten de Verenigde Staten tot officiële erkenning van de Volksrepubliek. De officiële betrekkingen met de Chinese Republiek werden goeddeels beëindigd.¹¹¹ Deze ontwikkelingen kwamen niet zozeer voort uit een verandering in de Amerikaanse houding ten opzichte van Taiwan, als wel vanuit de nieuwe verstandhouding met de Volksrepubliek. Het beleid ten opzichte van de KMT was eigenlijk slechts een afgeleide van het beleid ten aanzien van het vasteland. Henry Kissinger zou later commentariëren dat de KMT een diplomatieke klap als deze allerminst verdiend had.¹¹² Niettemin vond het Amerikaanse beleid wereldwijd veel navolging. Een hele reeks staten beëindigde de bilaterale betrekkingen met Taiwan ten gunste van de Volksrepubliek en internationale organisaties stonden toe dat China lid werd in plaats van Taiwan.¹¹³

Het is aannemelijk dat de internationale ontwikkelingen de democratische transitie in Taiwan om verschillende redenen hebben beïnvloed. In de eerste plaats leidden de diplomatieke nederlagen tot gezichtsverlies voor de KMT op Taiwan. De partij diende terug te komen op het oorspronkelijke beleid dat herovering van het vasteland had beoogd. Dit eerverlies schaadde de legitimiteit van de KMT. In de tweede plaats werd de politieke structuur van de Taiwanese staat steeds minder acceptabel naarmate de internationale erkenning begon af te brokkelen. De KMT had het houden van nationale verkiezingen immers uitgesteld vanwege het feit dat de landelijke staatsorganen het gehele vasteland dienden te vertegenwoordigen. Naarmate hereniging met het vasteland onwaarschijnlijker werd, groeide de druk om nationale verkiezingen te houden.¹¹⁴ Voor de KMT vormde het doorvoeren van democratische hervormingen bovendien een middel om de internationale reputatie van Taiwan alsnog te verbeteren. De democratische transitie vergrootte het onderscheid tussen Taiwan en de Volksrepubliek. Hierdoor nam de kans af dat Taiwan gedwongen zou worden tot hereniging met het vasteland onder een communistisch regime. Verder zou democratisering kunnen bijdragen aan een hernieuwing van de betrekkingen met democratische grootmachten.¹¹⁵

¹¹¹ Yahuda, *The international politics*, 133-8.

¹¹² Ko, 'Cold war triumph?', 146.

¹¹³ Tien, *The great transition*, 216-227.

¹¹⁴ *Ibidem*, 247.

¹¹⁵ Ko, 'Cold War triumph?', 173-4.

Het verband tussen de internationale problemen van Taiwan en het proces van democratisering is aannemelijk vanwege de overeenstemming die er tussen de KMT en de oppositie bestond met betrekking tot de geopolitieke kwestie. Voor beide partijen was het behoud van Taiwan als zelfstandige entiteit een prioriteit.¹¹⁶ Dit gemeenschappelijke uitgangspunt had een matigende invloed op het proces van polarisatie waardoor geleidelijke hervorming mogelijk was. Voor de oppositie gold dat het ontketenen van een echte revolutie zou kunnen leiden tot interventie van buitenaf, mogelijk zelfs door de Volksrepubliek. Anderzijds maakten de internationale omstandigheden democratisering ook voor de KMT aantrekkelijk.

¹¹⁶ Moody, *Political change*, 81.

5. Conclusies

Het verklaren van een democratische transitie is een controversiële onderneming. Aan het onderwerp democratisering zijn namelijk nogal wat ideologische aspecten verbonden. Dat geldt zeker ook voor de democratische transitie in Taiwan. Vanuit neoliberale hoek wordt deze transitie geprezen als een schoolvoorbeeld van de democratiserende werking van economische groei: Taiwan geldt als een *'archetypal indicator of the correct historical path of market-oriented democracy'*.¹¹⁷ Francis Fukuyama contrasteert de Taiwanese ontwikkeling met die van Singapore. In het democratische Taiwan heeft een kosmopolitische en zelfbewuste bevolking zich de universele rechten van de mens toegeëigend, terwijl Singapore nog steeds gekenmerkt wordt door een autocratisch paternalisme, dat aan een groot deel van de bevolking politieke volwassenheid ontzegt.¹¹⁸ Fukuyama beschouwt de ontwikkeling van Taiwan niet alleen als wenselijker, maar ook als duurzamer. Economische groei heeft volgens hem uiteindelijk noodzakelijk democratisering tot gevolg. Neoliberalen zoals Fukuyama zien de democratische transitie in Taiwan dan ook graag op een structuralistische wijze verklaard: democratisering als gevolg van economische groei, consumentisme en kapitalisme. Deze lovende interpretatie wordt weersproken door revisionisten die ontevreden zijn met het huidige Taiwanese staatsbestel. Volgens de critici voldoet de democratie op Taiwan niet aan de normen van het democratisch ideaal. Cheng-Tian Kuo betoogt dat er in Taiwan niet zozeer sprake was van een *'democratisch wonder'* als wel van een *'democratische vervorming'*. Volgens hem stonden de hervormingen niet in de weg aan een steeds nauwere samenwerking tussen de KMT enerzijds en economische conglomeraten, lokale leiders en de staat anderzijds.¹¹⁹ Critici als Kuo hechten vooral waarde aan een instrumentalistische verklaring van de democratische transitie. Zij benadrukken dat de KMT ook tijdens de democratische transitie enkel streefde naar machtsbehoud en uit opportunistische overwegingen besloot de sturing van de transitie op zich te nemen. Het regime werkte liever mee aan onvermijdelijke hervormingen dan dat het riskeerde door een revolutie te worden omvergeworpen.

In deze scriptie heb ik betoogd dat zowel structurele als instrumentele oorzaken hebben bijgedragen aan de Taiwanese transitie. Wat betreft de structurele oorzaken lijkt met

¹¹⁷ C.Y. Shih, 'The global constitution of 'Taiwan democracy': opening up the image of a successful state after 9/11', *East Asia: an International Quarterly* 20, 3 (2003) 16-38, aldaar 16.

¹¹⁸ F. Fukuyama, *The end of history and the last man* (Londen 1992) 242-4.

name het verband tussen afname van staatsmacht en democratisering goed van toepassing op Taiwan. Als gevolg van onder meer economische groei nam de staatsmacht van de KMT-staat af, waardoor democratisering mogelijk werd. Anderzijds heb ik geconcludeerd dat het algemene causale verband tussen economische vooruitgang en democratisering moeilijk te verifiëren is. Bovendien bleek dat dit verband nader beschouwd door auteurs heel verschillend wordt uitgelegd. In overeenstemming met de instrumentalistische verklaring heb ik in hoofdstuk vier vastgesteld dat de individuele machthebbers die de democratische transitie bevorderden, persoonlijke belangen hadden bij een hervormingsgezinde koers.

Afgezien van deze structurele en instrumentele oorzaken heeft deze scriptie ook inzichten opgeleverd die de bewonderaars of critici van de Taiwanese transitie veronachtzamen. Ik heb gestreefd naar een analyse van de historische causaliteit, zonder een ideologisch gekleurd waardeoordeel te laten meespelen. Daarbij is gebleken dat de democratische transitie ook zeker gezien moet worden vanuit de ideologische en geopolitieke geschiedenis van de KMT. De repressieve partijstaat op Taiwan was een afwijking van de uitgangspunten van de KMT en de Chinese Republiek en bestond uitsluitend bij gratie van voorlopige voorzieningen die vanwege de burgeroorlog op het vasteland waren afgekondigd. Het autocratische systeem werd oorspronkelijk slechts ingesteld als een tijdelijke onderbreking van het democratische staatsbestel dat sinds 1947 van kracht was, met als doel om op Taiwan snel een sterke staat en een productieve economie op te bouwen. Natuurlijk schiep deze structuur nieuwe belangen en een terugkeer naar een democratisch staatsbestel was niet vanzelfsprekend. De realiteit van het democratische ideaal bleef echter wel blijvend zichtbaar in de implementatie van lokale verkiezingen. Deze verkiezingen boden, ondanks de repressie van bovenaf, op de lange termijn ruimte voor het ontstaan van een politieke oppositie van onderaf. Daarnaast gaf de geopolitieke context, die oorspronkelijk de legitimatie bood voor het inperken van de democratie, uiteindelijk ook aanleiding tot de democratische transitie. Met de afname van de Chinese dreiging en de verslechtering van de Taiwanese diplomatieke positie was democratische hervorming een logische nieuwe stap.

Deze aspecten van de Taiwanese transitie zijn weinig relevant voor een neoliberale of revisionistische visie, waarbij het gevaar van reductionisme bestaat. Ze zijn echter des te relevanter voor de historicus die een zo volledig mogelijke verklaring van de Taiwanese transitie zoekt.

¹¹⁹ C. Kuo, 'Taiwan's distorted democracy in comparative perspective', *Journal of Asian and African Studies* 35, 1 (2000) 85-112, aldaar 85.

6. Literatuur

Brødsgaard, K.E. en S. Young (ed.), *State capacity in East Asia. Japan, Taiwan, China and Vietnam* (Oxford 2000).

Chao, L. en R.H. Myers, 'How elections promoted democracy in Taiwan under martial law', *China Quarterly* 162 (2000) 387-409.

Cheng, T.J., 'Democratizing the quasi-Leninist regime in Taiwan', *World Politics* 42 (1989) 471-99.

Cheng, T.J. en S. Haggard (ed.), *Political change in Taiwan* (Boulder en Londen 1991).

Chou, Y. en A.J. Nathan, 'Democratizing transition in Taiwan', *Asian Survey* 27, 3 (1987) 277-99.

Dickson, B.J. *Democratization in China and Taiwan. The adaptability of Leninist parties* (Oxford 1997).

Fukuyama, F. *The end of history and the last man* (Londen 1992).

Garver, J.W. *Face off. China, the United States, and Taiwan's democratization* (Seattle en Londen 1997).

Gill, G. *The dynamics of democratization. Elites, civil society and the transition process* (Houndmills en Londen 2000).

Gold, T.B., *State and society in the Taiwan miracle* (New York 1986).

Hornik, R. en S. Burton, 'Taiwan's second miracle', *Time* 147, 14 (1996) 45.

Huntington, S.P. *The third wave. Democratization in the late twentieth century* (Norman 1991).

Ko, J.W., 'Cold War triumph? Taiwan democratized in spite of U.S. efforts', *Case Western Reserve Journal of International Law* 36, 1 (2004) 137-81.

Kuo, C. 'Taiwan's distorted democracy in comparative perspective', *Journal of Asian and African Studies* 35, 1 (2000) 85-112.

Leng, S.C. en C.Y. Lin, 'Political change on Taiwan: transition to democracy?', *China Quarterly* 136 (1993) 805-39.

Lipset, S.M. 'Some social requisites of democracy: economic development and political legitimacy', *American Political Science Review* 53, 1 (1959) 69-105.

Migdal, J.S. *Strong societies and weak states. State-society relations and state capabilities in the Third World* (Princeton 1988).

Moody, P.R., *Political Change on Taiwan: a study of ruling party adaptability* (New York 1992).

Morley, J.W. (ed.), *Driven by growth. Political change in the Asia-Pacific region* (Armonk en Londen 1999).

O'Donnell, G. , P.C. Schmitter en L. Whitehead (ed.), *Transitions from authoritarian rule. Prospects for democracy* (Baltimore en Londen 1986).

Shih, C.Y., 'The global constitution of 'Taiwan democracy': opening up the image of a successful state after 9/11', *East Asia: An International Quarterly* 20, 3 (2003) 16-38.

Stubbs, R., *Rethinking Asia's economic miracle. The political economy of war, prosperity and crisis* (Houndmills en New York 2005).

Tien, H.M., *The great transition. Political and social change in the Republic of China* (Stanford 1989).

Tien, H.M. en Y.H. Chu, 'Building democracy in Taiwan', *China Quarterly* 148 (1996) 1141-70.

Tien, H.M. en C.J. Shiau, 'Taiwan's democratization: a summary', *World Affairs* 155, 2 (1992) 58-62.

Tilly, C. *Democracy* (Cambridge 2007).

Wong, J. 'Dynamic democratization in Taiwan', *Journal of Contemporary China* 10, 27 (2001) 339-362.

Yahuda, M., *The international politics of the Asia-Pacific, 1945-1995* (Londen en New York 1996).